

Un posibil sistem automatizat de evidență a Arhivelor tehnice

TIBERIU TĂNAȘE,
RODICA SAMOILĂ

Arhivele Naționale ale unui stat modern, constituite în baza normelor și principiilor arhivistice internaționale, includ și domeniul Arhivelor tehnice. Actualul proiect al Legii Fondului Arhivistic Național al României nu menționează importante categorii de documente tehnice: proiectele, studiile de cercetare, brevetele și certificatele de invenții și inovații, standardele, diversele normative de proiectare și tipizare.

Noțiunea de document s-a îmbogățit și nu mai corespunde imaginii clasice cu care operează arhiviștii în prezent. Dacă, la început, documentul a fost definit ca „orice bază de cunoaștere fixată material, susceptibilă de a fi utilizată pentru consultare, studiu sau verificare”, în prezent documentul poate fi definit ca un set de informații caracterizat de: a. conținutul de informații încorporate, ce poate fi simplu sau complex: texte, grafice, tabele, desene, fotografii; b. informațiile conținute depind de alte documente: ex. proiectele și studiile de cercetare; c. structura complexă cu date hibride de tipul: proiect (piese scrise și desenate), raport geologic.

S-a impus o documentare atât asupra diversității documentelor tehnice, cât și în ceea ce privește modul de abordare a acestei categorii noi, moderne de arhivă, având în vedere că principiile arhivei tradiționale nu se pot aplica integral pentru prelucrarea ei.

În cadrul acestui studiu documentar asupra arhivelor tehnice, la un număr important de institute de cercetare și proiectare din București am avut în vedere următoarele probleme: 1. Genurile de materiale și documente care se folosesc și care rezultă din procesele de proiectare și cercetare, dezvoltare tehnologică. 2. Modalitățile de evidență, inventariere și selecționare a documentelor. 3. Tehnici de păstrare, conservare și constituire a fondului de asigurare.

Ne-am documentat, de asemenea, și asupra deținătorilor de arhive tehnice, căci în condițiile actuale, ale desființării sau transformării unor foste institute de cercetare-proiectare în societăți comerciale, unele arhive tehnice se află într-o situație critică de dezmembrare sau chiar desființare. Sunt cazuri în care documentele tehnice se găseseră fie exclusiv la creatori, fie exclusiv la beneficiari (aceasta fiind reglementată prin clauze contractuale) sau și la creatori și la beneficiari.

În urma studiului documentar, în ceea ce privește varietatea documentelor ce intră în categoria arhivelor tehnice, am constatat că există: proiectele, care cuprind un complex de documente necesare pentru executarea, reconstrucția, extinderea, exploatarea și reparația unui produs, a unor instalații, construcții care fac obiectul unor investiții.

Aceste documente pot fi: piese scrise - memoriul general și justificativ; memoriile pe specialități cu date despre: caracteristicile funcționale, soluții tehnice, rezistență, indicații tehnologice, norme de tehnica securității muncii; descrierea instalațiilor electrice, tehnice, sanitare; devize generale și parțiale pe obiective sau categorii de lucrări; antemăsurători; analize de prețuri; note de calcul tehnico-economic; liste de utilaje care necesită montarea, materiale folosite (extrase de materiale), fișe cu indici tehnico-economici, descrierea tehnologiilor, instrucțiuni

de folosire sau exploatare, procese-verbale de avizare a proiectelor. Piese desenate: planurile de ansamblu generale cu subansamblele respective, planuri tehnologice, planuri de situație, profile de rezistență, profile geotehnice, diverse desene tehnice, schițe, grafice, diagrame, studiile de cercetare fundamentală și aplicativă. Alte categorii de documente tehnice (specifice unor anumite sectoare de activitate): rapoarte geologice (complex de documente), studii de amplasament sau sistematizare geotehnice, diverse normative de proiectare și tipizare, standarde, brevete și certificate de invenții și inovații, comenzi de produs, buletine de analiză, contracte încheiate în vederea executării de proiecte sau lucrări de investiții.

Toate aceste categorii de documente, de-a lungul anilor, nu s-au aflat în atenția Arhivelor Statului, iar legea nu le-a oferit protecția impusă de importanța lor. Suportul material al documentelor tehnice este atât cel clasic: hârtie, calc, ozalid, cât și celuloid, magnetic. Majoritatea documentelor fiind constituite pe suport clasic, sunt supuse continuu degradării, existând riscul de a nu mai putea fi recuperate, în cazul în care nu există o modalitate de asigurare a lor pe alți suportți.

O altă problemă o constituie volumul mare, mulți deținători de arhive tehnice punându-și problema reducerii acestuia prin înlocuirea suportului de înregistrare. Modul de gestionare, datorită numărului mare de documente (există institute care dețin peste 30.000 unități arhivistice) ridică de asemenea probleme. Există evidențe primare care se bazează, în general, pe aceleași elemente, dar regăsirea documentelor după aceste evidențe este în general greoaie, tot mai mulți deținători fiind preocupați de trecerea la o evidență automatizată, având convingerea utilității ei. Utilizarea echipamentelor electronice pentru gestionarea și administrarea arhivelor tehnice se impune, avându-se în vedere volumul mare, importanța, complexitatea și specificitatea acestui gen de arhivă.

Sunt înstitute și societăți de proiectare care folosesc deja un tip de evidență automatizată: S.C. Petrostar-Ploiești, ORCAS, Electrouzin-Proiect S. A., Integral Proiect S.A., acesta dovedindu-se operativ și eficient.

De asemenea, există sisteme de tipul „Document Management” care propun soluții computerizate de arhivare, circulație și tehnoredactare a documentelor. Un astfel de sistem este și cel intitulat QUESTYS al firmei MDS - Deutschland G.M.H. International Operations - „Questy”, fiind un sistem integrat de administrare electronică de documente, formate din text, și imagini care permite următoarele: a) culegerea de documente și de imagini prin sau preluare dintr-un alt sistem de calcul sau fax; b) posibilitatea prelucrării documentelor prin efectuarea corecturilor sau adăugarea de, c) indexarea automată a textelor și imaginilor; d) arhivarea de documente și imagini; e) arhivarea de documente și imagini prin memorarea pe mijloace optice, magnetice sau magnetice; e) accesul la un document în 1-2 secunde prin regăsirea din memorie pe baza unui cuvânt sau combinație de cuvinte; f) vizualizarea documentului regăsit pe monitor, editarea și tipărirea lui pe imprimantă.

Sistemul „QUESTYS” - în forma sa de sistem integrat pentru administrarea de documente permite culegerea de cantități masive de date sub forma de imagini și texte scrise pe care le organizează într-o bancă de date inteligentă, ce permite o administrare în condiții optime a documentelor memorate.

Datele pot fi culese de pe documente de tip foaie de hârtie, microfilm, microfîșă, precum și de pe faxuri sau direct de pe mediile magnetice ale unui sistem de calcul. Acest sistem permite arhivarea documentului în forma sa originală și (sau) sub forma unor documente la care se adaugă comentarii la documentul original.

Toate documentele culese (originale sau cu modificări) sunt transformate automat prin procedură de recunoaștere optică a caracterelor (OCR-Optical Character Recognition) în texte în forma ASCII, care sunt indexate după o procedură proprie și apoi memorate într-o bază de date.

Pentru operația de căutare și identificare a unui document arhivat, se poate folosi orice cuvânt sau combinație de cuvinte din textul ce a fost în prealabil indexat, drept criteriu sau cuvânt cheie de căutare. Documentele regăsite pot fi afișate în forma lor originală sau cu modificările operate în faza de culegere, fără nici o pierdere a imaginii inițiale. Documentele care au fost arhivate pot fi afișate pe imprimante, atât în forma documentului arhivat, cât și sub forma unui document rezultat din prelucrarea documentului arhivat.

La nivel național, abordarea problemei arhivelor tehnice nu este posibilă în acest moment decât prin crearea unui sistem de evidență automat al arhivelor tehnice care să cuprindă datele de identificare ale deținătorilor și ale documentelor, extrase din evidențele primare. Acest sistem trebuie să funcționeze ca o bază *multi acces*, care să satisfacă cerințele de informare curentă privind documentele tehnice și științifice, precum și de evidență a arhivelor tehnice la nivel național, necesară elaborării unei strategii de dezvoltare arhivistică pe termen mediu și lung.

În această concepție, Sistemul de Evidență a Arhivelor Tehnice din România - (SEATR), trebuie să cuprindă toți creatorii și deținătorii de documente tehnice, științifice cu termen de păstrare permanent, pentru ca și Arhivele tehnice, parte integrantă din Fondul Arhivistic Național să poată fi protejate prin legislație.

În rândul creatorilor și deținătorilor de arhive tehnice s-a constatat receptivitatea la ideea participării la un astfel de sistem național automatizat, ridicându-se însă o serie de probleme: 1. Posibilitatea sistemului de a satisface solicitările de informare tehnică pentru diverse categorii de utilizatori. 2. Cerința ca SEATR să fie conectat la sistemul informatic național și să poată realiza schimbul de informații și cu alte sisteme externe. 3. Neclarități în ceea ce privește obligativitatea participării la un astfel de sistem în contextul actualei legislații. 4. Necesitatea existenței unor resurse financiare pentru constituirea și funcționarea sistemului.

Pentru lansarea acestui Sistem de Evidență a Arhivelor Tehnice din România se impune elaborarea unui Proiect director operațional. Necesitatea elaborării sale decurge din : 1. Configurația sistemului: deținătorii externi de arhivă devin totodată și utilizatori. 2. Caracterul național al sistemului, având în vedere numărul mare de constituenți, precum și volumul datelor introduse. 3. Utilitatea practică a sistemului atât pentru Arhivele Statului cât și pentru cei care îl constituie.

Obiectivele Proiectului director sunt: 1. Constituirea SEATR - Sistemul de Evidență al Arhivelor Tehnice din România. 2. Administrarea și gestionarea SEATR de către Arhivele Statului. 3. Exploatarea SEATR.

Pentru elaborarea și lansarea Proiectului Director Operațional propunem: 1. Constituirea Comitetului director din care să facă parte și experți în elaborarea Proiectelor directe. 2. Definirea grupului de utilizatori. 3. Constituirea grupului proiectului din personal al Serviciului Arhive tehnice, informaticieni din compartimentul de specialitate, consultanți din partea utilizatorilor. 4. Evaluarea mijloacelor și resurselor ce vor fi utilizate. 5. Definirea etapelor și fazelor realizării proiectului. 6. Stabilirea necesarului de personal, avându-se în vedere specificitatea sistemului. 7. Posibilitatea documentării în domeniul arhivelor tehnice și funcționării unor sisteme similare în Arhivele Naționale ale altor state.